

BUTLLETÍ

(E. R. de C.)

Mèxic, D. F. Rosales, 26

15 d'Octubre de 1952

Núm. 2

ANIVERSARI

LLUIS COMPANYS.

PRESIDENT

DE CATALUNYA

S'ha dit que Castella fa els seus homes i després els desfà. A nosaltres, catalans, ens els dona fets, aureolats amb la llum de l'immortalitat que confereix el sacrifici.

Quan els menestrals, estudiants i macips de Barcelona caigueren en les muralles defensant la Pàtria de Pescomesa dels castellans i francesos de Felip V, ens regalaren a Moragues, Villarroel i al Conseller en Cap, Rafael de Casanova, per a què la seva gesta heroica, al ressonar en el cor de les generacions catalanes, mantingués viu el sentiment de pàtria i del dret a la revolta.

Quan la joventut de Catalunya, en tots els fronts d'Espanya i en la reraguarda, ha caigut per dotzenes de milers lluitant contra la reacció teocràtica i militar sublevada, ens calia un nom per a recordar-los a tots. Franco ens l'ha regalat.

En política hi ha quelcom pitjor que els crims. Són els errors greus. Al violar les fronteres i el dret natural d'asil per a assassinar al Duc d'Enghien, Napoleó no sols va cometre un crim inútil. Cavà la fossa de França i la seva a Santa Elena.

Si els botxins falangistes no haguessin violat el dret d'asil, que és de llei natural, i no s'emporten a Lluís Companys, tal vegada a hores d'ara aniria per les taules dels cafès el seu nom, tan discutit com qualsevol altre.

En canvi, amb la bestiesa falangista, quin destí més ben complert! Se l'endugueren a les seves caverntes per a donar-li torment. L'havien de torturar només per a satisfer la crueltat ancestral d'una nissaga que ha deixat a Bèlgica el nom del Duc d'Alba per a designar els norais on s'amarren els vaixells. La crueltat que, amb el mantell de l'Inquisició, ha fet sospitós el nom d'espanyol per tots els pobles d'Europa, d'Amèrica i Oceania. Que ha creat la llegenda negra, que rebutgen, sense comprendre que amb les seves execucions constants encara l'afirmen, avui, ara.

L'afusellament de Companys, en el moment gloriós del sol ixent, tocant amb els peus nusos, llatzerats, la terra mare, amb un somriure als llavis i els braços estesos, pro-

nunciant unes paraules de perdó i llançant la darrera llambregada a l'horitzó, per a vesllumar el sol de la llibertat de Catalunya, és l'imatge més bella que ens ha deixat la tragèdia d'una guerra de traïdors.

En la persona del President de la Generalitat, era l'ànima de Catalunya que volien afusellar, per enterrar-la. ¡Malaurats! No saben que una Pàtria no pot morir assassinada i que, enterrada, ressucitarà més jove i més forta. La constant inconstància catalana és també la inconstància constant. Tot l'ure del saginer vetllat per la guàrdia mora no impedeix que els catalans sapiguem veure la mà tremolosa sota els oripells, la mà captaire que ha segellat la sort de la terra dels Tristes destins. La mà de l'assassi que ens ha donat la seguretat de què ja mai més no oblidarem que hem de venjar totes les víctimes que es compendien en el nom de Lluís Companys, per Catalunya.

Els trets que obriren les portes de l'immortalitat a Lluís Companys escrigueren amb sang la promesa de l'alliberació de Catalunya. Ja tenim el diploma de la categoria històrica. No n'hi havia prou amb l'hecatombe dels herois que deixaren arreu, l'empremta de les quatre barres de sang del nostre escut. Potser les ditades de Guifré el Pelós estaven deslluïdes pel temps. Ara no hi ha dubtes. La Catalunya autèntica ha repintat els seus blasons amb roentor i ardència. La sang del President ha xopat l'escut viu de la nostra terra.

Un dia afusellaren a Martí, i Cuba és lliure. Un altre dia afusellaren a Rizal, i Filipines és lliure. Ara afusellaren a Companys. Catalunya serà lliure.

Que es preparin ja a enviar corones pel Monument del Màrtir. S'aixecarà al cim de l'esplanada de Monjuïc, que les casernes estaran ensorrades i les ergastules convertides en Muscu de les iniquitats estrangeres.

I quan els viatgers s'acostin al port de Barcelona, la primera fita que veuran serà la imatge gloriosa de la figura de Lluís Companys, símbol de la llibertat de Catalunya.

UN DIA de DOL EL MARTIR

per Roc Boronat

A. C.

Cada any, el 15 d'Octubre, hauria de ser per a tots els catalans —tant pels de l'exili, com pels de l'interior— un dia de dol. Una diada la qual tingués la virtut —o fes el miracle— d'unir-nos, espiritualment, en un mateix acte de protesta i de dolor. De protesta per l'atropell de barbàrie i el crim infame que representa l'afusellament del President de Catalunya, que amb tot i la seva monstruosa inhumanitat encara és l'hora que ha de commoure la consciència del món; de dolor per la pèrdua d'un dels cavallers de l'Ideal més virils i lluitadors que ha tingut en tots els temps la nostra santa causa.

Diem santa perquè tota causa de llibertat i de redreçament nacional d'un poble que ha viscut segles de sotmissió i d'esclavitud ho és de santa.

Santa pel sentiment d'amor i de justícia que la inspira; santa per la sang i les llàgrimes que ja ha costat; santa perquè ella també té els seus apòstols i els seus màrtirs.

Els uns humils, anònims; altres famosos, il·lustres, preclars.

Tanmateix cap, però —reconeixem-ho, sense ofendre o menysprear la memòria dels altres patriotes caiguts, tant els que es troben enterrats en un bocí de terra oblidada, al peu d'una muralla o d'una trinxera, com els que jeu en l'il·lustre fossar de la Pàtria, car per nosaltres tots són igual volguts i venerats—, de tan gran i gloriós com ho és en aquests moments Lluís Companys; gran per la seva vida, agitada, intensa, fecunda, i gloriós per la seva mort serena, bella i altiva, que evoca tota ella passatges de llegenda i llusors d'epopeia bíblica.

* * *

"El dia 15 vam enterrar aquell heroi i aquell sant. La nit anterior, havíem estat tres hores amb ell, somrient i animós. Després, jo vaig rebre el seu cadàver...", escriu, uns dies després d'haver-se perpetrat oficialment aquell festí de sang al Castell de Montjuïc, la Ramona Companys a la seva neboda Maria, la filla del President, la qual es trobava exiliada en terres de França, d'on un escamot de falangistes, vestits amb l'uniforme alemany, s'havien endut el seu pare.

Un heroi i un sant, diu ella, la germana monja. Paraules senzilles, belles, profundes; que resumeixen i simbolitzen tota la història generosa i tràgica d'un home.

* * *

Si la gent de les altres terres no hi pensa, amb el nostre President Màrtir, amb el seu calvari i la seva mort —és clar, no té perquè pensar-hi!—, i els fantasmes de la diplomàcia internacional segueixen fent de muts i insensibles sepulturers en la seva tomba, tirant-hi cada dia amb la seva pala fúnebre més embostes de sorra, recordem-lo nosaltres, els catalans, sense distinció d'idees i de matizos; avui, sobretot avui, en companyia dels amics o en la intimitat, cadascú en el seu pensament i en el seu cor, en una evocació fervorosa d'amor i homenatge.

RECORDANÇA

En traspasar el llindar de la mort, Lluís Companys posà una nova emoció a les quatre barres de la nostra bandera i féu més vibrant i solemne el clam de justícia d'Els Segadors.

El culte a l'amistat ben sentida va més enllà de la mort; Lluís Companys no finí, quan l'assassinaren. L'espetec dels fusells feren el comiat a l'Honorable President de Catalunya, ensems que anunciaven l'adveniment d'un nou heroi per la Pàtria.

En som devots, de l'heroi; en el record estimem a l'amic i admirem a l'home. Abrandat, de dalers roents i coratjós, guanyà el més alt honor de català i el mantingué en els moments més aspres de la vida de la seva terra; planer, franc i generós, sabé conquerir l'afecte del seu poble i un estol d'amics sincers; intel·ligent, perspicaç i agosarat, es féu respectar d'insolents i adversaris; apassionat i convençut, l'home vencé l'instint i, en el darrer sacrifici, creà el símbol.

Tant és cert que Catalunya ha escollit a Lluís Companys entre els seus fills dilectes, com li repugna el malagraïment dels que menyspreen als patricis més il·lustres. Malaurats dels que no saben estimar, ells mateixos es condemnem a l'infern de la pròpia mesquinesa.

Els que tenen la grandesa de Lluís Companys, els que amb l'arada de la seva vida fan un solc de llum en la història, nou bocí de camí en el pedregam, viuen en el món ample de les il·lusions i quan se'n van, encara acompanyen als que van seguint per la ruta que mena a la consagració de la llibertat, el dret i la justícia.

En l'eixorquia torturant de l'exili, ergàstula oberta que reduceix quasi a la nul·litat fins les nostres rebel·lies, volem, almenys, que el record sigui fumarola del foc que ens arbora; afirmació minça potser —paraules—, però prometença perenne i profundament sentida i sincera de la fidelitat als ideals que ens guien vers la mateixa fita, que ens aplegaren en la mateixa lluita i a la Pàtria que ens féu germans, i que ens llegà el dret a l'orgull de ser catalans i el deure de combatre als lladres de pobles que ens vulguin fer esclaus.

E. R. de C.

i el Pacte

Les organitzacions liberals i democràtiques de l'exili han enviat al govern dels Estats Units una protesta conjunta contra el pacte militar entre Franco i Eisenhower.

En el manifest que han publicat a París en tal fi hi figuren, a més dels socialistes i republicans espanyols, la C. N. T. i Esquerra Republicana de Catalunya, amb la signatura de Josep Tarradella.

L'HEREU CATALA DE LA REVOLUCIO FRANCESA

Per Joaquim Lluhí Sterna

L'actualitat i la història ens demostra que els estadistes que, com el nostre President Màrtir Lluís Companys, tenen com a fi de la seva gestió governamental la defensa de la dignitat de l'home, es poden comptar amb els dits de les mans i encara sobren dits.

Les teories socials i polítiques sobre l'Estat, o sigui l'organització d'una societat, solen ser presentades en forma atraient, exaltant el sentit moral i pregonant quasi sempre les virtuts humanes. Però ja és vell "que les organitzacions solen ser bones, i que les falles les constitueixen els homes". En la pràctica, en la realització dels principis de la humanitat, és on el governant demostra la seva qualitat de polític i d'home.

Per damunt de totes les virtuts del nostre President Màrtir crec que es troba la de l'estadista que, una vegada arribat al poder, sap fer ús del mateix i realitza els seus ideals de justícia social.

Per en Lluís Companys, hereu català de la Revolució Francesa, la justícia social està representada per la consecució dels valors espirituals de l'home, tenint en compte els problemes econòmics; i conscient de la protecció que necessiten els desvalguts, es constitueix en el seu defensor. Però sempre, amb relació en la pràctica efectiva dels drets de l'home. Es un fet que en la preocupació política del nostre temps es troba una solució econòmica, a una millor distribució de la riquesa. El nostre President Màrtir no creu amb una solució purament materialista, sinó que subordina aquesta quan es tracta de donar efectivitat a la llibertat, element indispensable que permet a l'home la realització dels valors espirituals.

Amb en Lluís Companys no solament trobem l'home governant d'aquestes qualitats excelses, sinó també l'home que sapigué ser fidel i conseqüent als seus principis fins a la mort violenta i artera.

"La llengua catalana... L'amor que li tenim és tan profund, que ni avantatges d'extensió ni promeses d'universalitat no ens farien renunciar-hi. Donem-li valor universal pel contingut i per l'estil. Però és en català que volem dir les belles imatges i nobles idees. No podríem fer altrament. És el nostre accent. La inflexió pròpia amb la qual parlen els sentiments més íntims. L'acord que trenca l'emoció en plor o rialla. La llengua és la companya fidel de la nostra ànima; la que en la canviant dispersió de tants camins dona unitat a la nostra vida. Arpa a polsar i vas a esculpir. Si és una cadena, és una cadena de roses. En sentim amor i en sentim orgull. I més encara perquè, no molt parlada i poc coneguda, ens sembla més nostra. Li escau la dolça modèstia d'una germana petita, però mai no acceptariem per a ella tractes condescendents de parenta pobra. Que en la llengua atresorem el que de millor hi ha en cadascun de nosaltres. En el seu miracle viu conflueixen i s'harmonitzen els elements formadors de la consciència catalana: la sang, la història, el costum. La certesa del futur. El passat. I la voluntat actual. Res de tant persistent com la llengua; llavor i fruit de voluntat perdurable. Força, obscura, instintiva, tenaç, la llengua representa la constant nacional que persisteix més enllà d'atzars adversos i destins cruels. És terra i esperit, llar i collita, somni i bandera. Bé mereix que la servim amb amor, si com a catalans li devem la raó d'ésser i la voluntat de perdurar."

Carles Pi Sunyer

Companys, Simbol

Per Salvador FERRET

Tardor; ara fa tretze anys. Estàvem allà. Sí; la meua mare i jo, ai!, encara estàvem allà. La bandera enyorada va ser vista, pels més matiners, en algunes fàbriques; estàvem a Sabadell. Rumors. Ningú no s'ho vol creure... o volem creure que no ens ho creiem.

Hivern; fa tretze anys també. Però ara a França; acabem de passar la frontera, on ens esperava el meu pare: "Es cert...?" Sí; Companys s'havia convertit en símbol des d'aquell matí d'octubre.

* * *

¡Companys, símbol! Els joves, sobretot, no podem ni volen veure'l d'altra manera; i així el veuran, també, les generacions que vinguin: Així, doncs, la Història. Precisament perquè som joves que pertanyem ja a una altra generació, podem veure'l com se'l veurà; podem obtenir-ne, des d'ara, una visió històrica anticipada, puix que en comencem a tenir la perspectiva necessària.

Allò que el temps no esborra... El sacrifici de Companys, això romandrà; els seus possibles errors, àdhuc les seves faltes, tot això s'esvaeix; poc o res no en queda ja. La seva mort, les circumstàncies úniques d'aquesta mort, l'han posat tan alt que amb prou feines si en tenim consciència; el món modern, quan menys, no se n'ha apercebut.

Companys és l'home que morí per amor a la Vida; per una vida més digna. Això és quelcom d'únic avui dia; en una època com la nostra, aquets cassos no es donen, individualment parlant. És més: la sublimitat humana d'aquest sacrifici que, en el fons, és el sacrifici de la vida per la Vida, de l'home per l'Home, no es veu compresa. Aquesta incomprensió explica, per bé que mai no podrà justificar, la indiferència d'aquell món, i sobretot d'aquests homes que en diem "del capdamunt"; ja no tan solament davant la monstruosa iniquitat comesa, sinó enfront del propi sacrifici sublim ofert per un home.

Una mort així fecunda la vida. La mort de Companys ha fecundat la vida del nostre poble; més tard o més d'hora, se n'haurà de veure créixer i estendre's la llavor. Com més temps passi, més fecund es mostrarà el solc obert pel seu peu nu i regat per la seva sang. Companys, si és que no ho sabia ho va intuir tot això; però sens dubte ho sabia.

I és per això mateix que el seu sacrifici fou voluntari, serè, conscient. Ben lluny d'evitar-lo, pràcticament s'hi va oferir: acte espontani i heroic capaç, per sí sol, de confondre al seu botxí! Però aquest, aberració abjecte de la naturalesa, no és capaç ni d'això, ni de confondre's! I el món calla, aleshores i després. Catalunya, però, compta des d'aleshores amb un símbol com no té cap altre poble contemporani. I aquest símbol es projecta al futur, en el futur s'agegantará cada vegada més —perquè, a mesura que s'esborra de la memòria l'home, el símbol creix en el cor del poble—, i perdurarà; allò que neix de la mort, no mor mai.

"Mateu a un home honrat!"... Assassinar a un home honrat és relativament fàcil per a aquell que no n'és; matar un símbol és impossible. Companys, símbol: el cap alt, nu el peu i, als llavis, un: "Visca Catalunya!"

* * *

Tardor... Hivern... Però sempre "vindrà un altre juny" catalans, perquè a la Vida tampoc no se la pot matar.

LLUIS COMPANYS, L'IDEALISTA, EL REVOLUCIONARI...

per PERE PURCALLES

Vaig conèixer a Lluís Companys un dia del mes d'agost de 1914, a la redacció del "Poble Català", diari del qual era redactor; feia pocs dies que havia esclatat la guerra europea. La batalla del Marne es trobava al roig viu i tot feia preveure que els boches entrarien a París ben aviat.

Recordo que a l'entrada d'aquella redacció hi havia a la paret un mapa, on es registraven diàriament les operacions de la guerra. Allí dins, asseguts, uns estrategues, tal vegada no gaire experts en l'art del Déu Març, estudiaven, comentaven i profetitzaven, la caiguda immediata de la Ciutat Llum, i per consegüent l'acabament del conflicte bèl·lic. Tot d'una, una veu nerviosa, i si voleu fins una mica fora de to, va sortir al pas a aquells profetes, bo i dient-los, si fa no fa, aquestes paraules:

—Vosaltres veieu la victòria dels alemanys molt propera, perquè creieu que la força és la raó; però no hem d'oblidar que en el món existeixen uns imponderables que no poden permetre que s'enfonsi l'esperit de la Revolució Francesa, recolzat en els ideals de Llibertat, Igualtat i Fraternitat.

Aquells estrategues, escèptics, treieren a relluir arguments de pes, fonamentals, d'una realitat punyent i aclaparadora per a qualsevol element francòfil; però a tota la sèrie de raons exposades pels seus contraopinants, la veu de l'home idealista, va afegir:

—Bé, no em parlem més; ja veurem, en el transcurs dels dies, qui tindrà raó...

El qui parlava així era Lluís Companys, aleshores encara molt jove; però ja tot ell una ànima vident i amurada de fe en els ideals de llibertat i de justícia humana.

A l'any 1917 ens trobàvem sovint al carrer d'Avinyó, on hi havia la redacció i administració del diari republicà "La Lucha". En una estança de mala mort, allí mig amagats, tenien lloc unes reunions que presidia Marcel·lí Domingo, en les quals assistien Francesc Macià, Pinilla, Alamán, Layret, Companys i alguns altres. (Entre aquests darrers en Paco Madrid i en Francesc Aguirre, periodistes.)

Es preparava una revolta armada contra el règim monàrquic; intent revolucionari que fracassà i que va donar per resultat la detenció de Marcel·lí Domingo, diputat per Tortosa, i la fugida de Macià a França, aprofitant una barca d'uns pescadors republicans de Llançà.

Layret i Companys eren contraris a aquest moviment; però hi prenguren part per companyerisme. Hi estaven en desacord pel fet de no haver-se concertat un arranjament o un pacte de caràcter subversiu amb les Juntes de Defensa, que el coronel Màrques acabdillava, ni intentat establar negociacions prop d'alguns caps militars.

De totes maneres, quan vingué l'hora de donar el cop, Lluís Companys, impulsiu, enèrgic, sempre tan decidit, es presentà a la caserna de les Drassanes, a fi d'entrevistar-se amb alguns militars; però el van treure d'allí a empenyes.

* * *

Un cop hagué desaparegut del camp polític català el Partit Republicà Nacionalista Federal, hi va haver alguns homes que treballaren incansablement per tal de crear un nou partit republicà. Dissortadament, si alguna vegada aquest va arribar a constituir-se, i tenia cert èxit, sempre mancava d'esperit de fermesa i de combat.

Es així que a l'any 1919, per fi, es va celebrar, a Barcelona, en un centre del Paral·lel, el congrés de constitució d'un nou partit anomenat Bloc Republicà Català, en el

qual es trobaven agrupades totes les branques del republicanisme històric de Catalunya. El directori l'integraven en Marcel·lí Domingo, Alfred Pereña, August Pi Sunyer, Martí Carreres i Ramon Noguera i Comet.

Martí Carreres era un antic federal de Figueres, el qual va presidir les tasques del congrés.

Després que Marcel·lí Domingo va haver pronunciat el discurs de clausura del congrés, el president va preguntar a l'assemblea si algú dels assistents tenia interès a exposar alguna idea o a fer alguna observació.

Immediatament es va aixecar en Lluís Companys, que es trobava assegut en una de les primeres rengleres de cadires, al costat d'en Francesc Layret. Ni l'un ni l'altre no havien intervingut en els debats d'aquells dies.

—Cap home de veritable sentiment republicà —va dir— no pot estar conforme amb l'actuació platònica del republicanisme català en aquests darrers anys. Amb tot, però, celebro la constitució d'aquest nou partit, que tindrà una curta vida si s'allunya de les qüestions polítiques i econòmiques per les quals vibren les masses populars. Es per això que recomano una actuació viril contra el règim monàrquic, i una fidel i lleial aproximació envers l'obrerisme català, dotat d'un sentit de lluita republicà i democràtic com no es trobaria en els obrers de cap altre país. Cal, doncs, captivar les forces obreres, i enrolar-les al nostre partit, i iniciar tot seguit una campanya oberta, enèrgica i decisiva, la qual obri les portes de la llibertat política i de la justícia social.

Aquella breu i abrandada peroració, va fer esclatar en els assembleistes uns xardorosos aplaudiments, amb els naturals comentaris d'aprovació i d'entusiasme.

Es que en Lluís Companys era l'home de discursos curts i substanciosos, on mai no hi mancava la frase o el paràgraf que enardia i feia posar dempeus l'auditori.

En Francesc Layret, el profund i fervorós invàlid, allí al mig de tothom, el va felicitar; després, sortiren junts.

Companys, en aquella època, acompanyava sempre a Francesc Layret. Em consta l'estimació i la confiança que mútuament es tenien, i la compenetració d'ideals que entre els dos homes existia; comunitat d'ideals que, units, aneu a saber quin sol haurien fet brillar en el futur de Catalunya, si els esbirros de Martínez Anido i Arlegui no haguessin segat la vida d'aquell gran conductor de masses, en el mateix moment que Lluís Company era deportat al Castell de la Mola.

En aquells dies també queia en un dels carrers de Barcelona, vilment assassinat, acribillat tot el seu cos de bales, el líder de l'obrerisme català, en Salvador Seguí, el qual, amb en Layret i en Companys, formaven un triumvirat ideològic i revolucionari que era una inquietud i una preocupació per a totes les forces reaccionàries del país.

* * *

En Lluís Companys era un idealista, tan humà com audaç en el bon sentit de la paraula. Jo sempre he sospingut, en converses entre els amics, que si no hagués estat afusellat, així, com ell va proclamar la República, amb la seva genialitat i audàcia, tan propi del seu caràcter, després de la victòria dels aliats hauria també planejat i obtingut per tots els exiliats la victòria del nostre retorn a la pàtria.

Aquesta evocació, sintetitzada, a grans trets, que hem fet a l'entorn de la seva vida de lluitador i de revolucionari, ens explica la seva brutal detenció en terres de França, i com el feixisme espanyol sabia molt bé l'home que assassinava.

Lluís Companys, el Meu Amic D'Hores Inoblidables

per Lluís Umbert

A mesura que va passant el temps, en lloc de minvar l'afecte que ens inspirava en vida, observem que cada dia acreix més en nosaltres el sentiment d'amor, de lleialtat i d'admiració, que tothora hem sentit per aquest nostre amic i company de tantes hores de lluita i d'esperança.

D'amor, perquè l'amistat que ens hi unia —amistat de molts anys, que arrela des de la nostra època d'estudiants—, era sincera i pura.

De lleialtat, perquè sempre, més en les hores adverses que en les d'exhuberència, li havíem estat fidels.

D'admiració, perquè la seva vida i la seva obra fou excelsa, fecunda i heroica.

Ell és l'home que va saber donar alè i vida a les reivindicacions nacionalistes i socials del nostre país.

Amb el seu gest i la seva paraula, sense regatejar esforços ni sacrificis, com un cabdill, va ajudar a forjar, a despit de tots els obstacles, una generació digna i lliure, la qual mai no es doblegarà davant la presència i el fuet de cap Felip V.

La seva vida, un xic massa curta, tanmateix, va ser una constant i insuperable acció redemptora; difícil, però sempre rica i enorme en quant al seu contingut humà i històric.

Jesucrist, va morir crucificat en el Mont Calvari; ell va morir afusellat en la muntanya de Montjuïc.

Jesucrist per salvar la Humanitat; Companys per salvar Catalunya.

Avui, però, en evocar la seva figura lluminosa i senyera —oh, estel de la Pàtria!—, sentim el pes de la nostra pròpia tragèdia, perquè sabem el que ens falta i el que hem perdut.

Sobretot en aquests moments que algun nucli de l'emigració sembla complaure's a caminar per camins erronis, totalment mancats d'una assenyada i efectiva orientació.

El record del President Màrtir —que va governar Catalunya en les seves hores més tristes i amargues—, hauria de ser com un far per a tots els catalans de l'exili; un far que il·luminés el nostre pensament i el nostre seny en tots els nostres actes polítics i patriòtics.

Fem que el seu exemple perduri, tal com perdurarà la seva obra; que cada dia que passa es fa més present, guanya vitalitat, pren noves virtuts i aviva la flama de la Pàtria en el cor de tots els catalans.

“Condemnem les grans democràcies en les quals teníem posada la nostra fe i que avui ens han abandonat... Això demostra que ja no podem comptar amb ningú, i que ha de ser únicament amb el nostre esforç, el dels catalans, que podrem obtenir per Catalunya el miracle que any darrera any venim esperant dalerosament.”

Miquel Santaló

(De l'abrandat i magnífic parlament que va pronunciar en el dinar d'homenatge a Josep Tarradellas, quan el nostre Secretari General vingué a Mèxic).

Companys, i la Posteritat

per Josep Ma. Francès

Tal dia com avui, un quinze d'octubre, a Barcelona era afusellat un home. Va caure colpit per la descàrrega, poc més o menys on trenta nou anys abans n'havia caigut un altre. L'home de 1909 es deia Ferrer i Guardia, l'home de 1940 es deia Lluís Companys.

No són ells dos, certament, els únics que han sofert martiri al castellot sinistre de Montjuïc. Però ells no eren homes com els altres. Cadascun, ultra la seva personalitat individual, simbolitzava alguna cosa. I està ben clar que les bales assassines, era el símbol, més que a l'home, allò que tractaren de colpir.

No ens escau de glossar ací, avui, la figura de Francesc Ferrer, creador de l'Escola Moderna i pare espiritual, segons alguns, de Morral, el terrorista. L'afusellat de 1909 va ser glorificat a l'estranger i va tenir, àdhuc monument. I encara, va guanyar, després de mort, la seva batalla contra Maura i Cierva. Però Lluís Companys, l'home de 1940, no ha obtingut encara, el tretzè aniversari de la seva mort, el veredicté unànime de la posteritat, que, netament, rotundament, reclama de tots el fet d'haver mort com va morir, i pel que va morir. Lluís Companys va tenir molts enemics en vida, i segueix tenint-los mort.

* * *

No trobarem a Catalunya gaires fills de propietaris rurals que s'avinguin, ja d'estudiants, a dur una vida de lluita i de persecució constant, dempeus a la trinxera, tant a la vella Escolar Republicana primer, com a les alternatives de la guerra social després, i en la defensa de l'Estatut de Catalunya més cap a nosaltres. I la batalla final contra el feixisme europeu, en la qual, des del primer moment, va assumir responsabilitats incommensurables.

Això va ser ell sempre, de jove i de mig vell. Un home capaç d'adoptar, si calia, actituds heròiques, rotundes i categòriques, com si les impregnessin forces que es trobessin més enllà de la carn i de la sang.

* * *

Companys va ser sempre l'advocat d'aquells que no tenien amb què pagar. Va viure estretament a l'oposició, quan amb un canvi de casaca hauria pogut tenir una d'aquelles situacions brillants que la Lliga brindava als seus joves. Va viure a la presó les tres quartes parts de la seva millor edat. Va ser amic dels amics.

Va enfrontar-se virilment a tigres com l'Anido i l'Arlegui, tot coneixent la tràgica fi de Layret i de Seguí.

Més ençà, amb un dels seus impulsos temperamentals, va proclamar, a Barcelona, la República del 14 d'Abril, quan a Madrid encara no sabien què fer. S'hi va jugar el cap aquell dimarts memorable, com se'l va tomar a jugar el 6 d'Octubre, assumint responsabilitats d'altri, i el 19 de Juliol, en sortir al carrer a plantar cara a l'enemic, a la Laitena. I se'l va jugar al seu despatx de la Presidència, cada dematí, quan colles d'indocumentats, armats fins a les dents, l'envaïen. I Companys, amb coll i corbata, i vestit i calçat normalment, aconseguí gairebé sempre fer passar els intrusos per l'adressador.

Totes aquestes coses són perennes, i travessen la crosta de la terra que embolcalla el cadàver de Lluís Companys. I al conjur del seu nom de màrtir el poble les recordarà anys i segles.

CLAMORS QUE NO MOREN

I

Has aixecat un vell patíbul
a cada plaça;
mentre els teus bulldogs, oh Botxí!,
de casa en casa,
se n'enporten, com una presa,
els millors fills.

Fred i insensible, serp de guerra,
corb de la pau,
no et commouen veus de clemència,
la sang que cau.

II

Nou Habsburg! Quin greuge t'ha fet
el nostre poble,
perquè d'una faisó tan vil
i tan innoble,
l'hagis així d'humiliar
i perseguir?

Es que odies de la nostra raça
la seva glòria?
La llengua, el seu esperit,
la seva història?

III

Si la pau fa veure la Mort
menys odiable,
si la llibertat ens fa el viure
més agradable,
quin goig pots trobar tu en la vida
vivint matant?

Què vols, què et proposes amb tantes
vides segades?
Fruïexes veient sang i tombes,
llars endolades?

IV

La teva excelsa aureola
sobre la terra
és un foc immens, que despobla,
junyeix i aterra;
deixant sempre rera seu rastre
de fum i cendres.

Sí. Mira un instant entorn teu
sense passió:
arreu creus i xiprers, pobresa,
desolació.

V

"Sóc de Déu l'elegit..." —Ja ho sé
que t'ho fas dir;
i entres a un temple, i beses al Crist,
sense enrogir!
La gent sap que ments, però calla;
sempre un temor.

Aquest temor fill de la fam
i del turment;
que implora, en silenci, Justícia,
a un món, absent.

AGUSTI CABRUJA

TRETZE

ANIVERSARI

Ll. NICOLAU D'OLWER

La trajectòria política i social de Lluís Companys es sintetitzarà en una sola imatge, punyent i inesborrable en la memòria del nostre poble: la d'un home que a frec de la seixantena, grisos els cabells, brillants els ulls que no s'ha deixat embenar, descalç per tal d'aferrar els peus a la terra pairal, cau afusellat a Montjuïc, cridant —com un darrer clam d'amor, d'esperança i de fe —Visca Catalunya! I aquest home que mor així, regant amb la seva sang la terra catalana, és el President de la Generalitat de Catalunya, i l'afusellen precisament per això, perquè és el President de la Generalitat de Catalunya.

Quan a la matinada del 15 d'octubre de 1940 Lluís Companys queia al fossat de Montjuïc, no era pas un home de partit, el representant d'una tendència política o d'una ideologia social: era el President de la Generalitat. Franco acomplia la seva obra. El seu manifest de 1936, tot i fingir acatament farisaic a la Constitució, era ja un atac al sistema autònom, engranatge essencial d'aquella Constitució; el 1938, en trepitjar per primera vegada les seves forces la terra catalana, s'apressava a declarar abolit l'Estatut de Catalunya; acabava la guerra el 1939, suprimia d'un cop de ploma la legislació del nostre Parlament i la jurisprudència del Tribunal de Cassació, ensems que, pel procediment esbiaixat de la censura, impedia tota manifestació pública de la llengua catalana. Calia més, i en el triomf momentani de l'ordre feixista damunt Europa va trobar l'avinentesa de fer allò que en terminologia de sorge en diuen "un càstig exemplar", com el de Felip V, penjant dins una gàvia de ferro al Portal de Mar de Barcelona la testa de Francesc Moragues. Suprimides les institucions de la Catalunya autònoma, Franco aprofità l'ocasió per a suprimir també l'home que per ministeri de la llei n'era el representant i el símbol. Crueltat i revenja, però, són males conselleres. L'afusellament de Lluís Companys duu a la memòria una frase històrica, aquella de Tayllerland referint-se a l'afusellament del duc d'Enghien, segrestat per la policia bonapartista en terra estrangera i condemnat per una comissió militar: "Es pitjor que un crim, és una errada". Errada també la de Franco, que d'un home va fer-ne una bandera i d'un polític un màrtir.

Si Lluís Companys va morir com a President de la Generalitat, just és que els catalans retem a la seva memòria un homenatge unànime. Just i àdhuc necessari. Pel damunt de totes les diferències, cal donar caliu a allò que ens és comú i ens agermana. Una llengua i una bandera elles totes soles no fan un poble. Sense l'esperit nacional —és a dir, el sentiment solidari, el desig de convivència, l'anhel de realitzacions comunes— la llengua és només un vehicle de picabaralles i la bandera un element decoratiu. Si això ens arribés, Catalunya ja no fóra sinó un record a les planes de la Història i un nom damunt les cartes geogràfiques. Sense aquell esperit, la commemoració de la mort del nostre President només seria una data inscrita d'esma al calendari, i tant se valdria esborrar-la'n.

L'afusellament

El dia 15 vam enterrar aquell heroi i aquell sant. La nit anterior, havíem estat tres hores amb ell, somrient i animós. Després, jo vaig rebre el seu cadàver... Tenia una expressió somrient i bonica, com la d'una estàtua adormida.

Ell em va encarregar —abans de morir— que anés a París a comunicar-ho a la família i als amics, per encoratjar-los, ja que era la mort més bonica que pogués desitjar la seva humil persona.

Són proves terribles, però hem de ser fortes com aquelles dones de les quals ens parlen els Sants Evangelis.

Va morir afusellat al Castell de Montjuïc el matí de la diada de Santa Teresa —d'aquella dona tan santa i tan humana—; i arran de la seva tomba, recordant un altre germà que d'enyorament havia mort a França, vaig oferir el sacrifici de la vida si calgués perquè tots els homes honorats que es troben forçats a viure fora de la seva Pàtria i els qui consumeixen la seva vida a les presons, puguin tornar a la seva estimada terra o al caliu de la seva llar. Vaig suplicar a la gran santa que salvés la Pàtria, que no permetés que els estrangers ens arruïnïn i ens matin.

Després, en alta veu, vaig dir a tots els presents: "Senyors, que Déu us perdoni, perquè no sabeu el que us feu". Ho vaig dir sense estrènyer el puny ni estendre la mà, posant els braços en creu, el dia 15 d'octubre a les deu del matí, en aquesta bella Catalunya, de cara al mar que acaricia aquella santa muntanya...

(Lletra de Ramona Companys a la seva neboda Maria, filla del President.)

MISSATGE

A JOSEP IRLA

En aquesta missatge, breu, íntim, evocador, fruit d'un bell record i d'una enyorança, que aquest aplec de girò-nins exiliats en terres azteques avui us envia, com una fervorosa salutació o una cordial abraçada, hi trobareu aquella sincera i espontània admiració que sempre hem sentit per vós, estimat i honorable Irla, germà gran i assenyat per uns, pare comprensiu i bondadós per altres, vós, que com un turó del Montseny o un far de la Costa Brava, orgull de la nostra muntanya, bellesa del nostre mar, heu sabut conservar en tot moment per damunt de totes les escomeses i de totes les maltempsades el vostre seny i la vostra integritat, fent tothora honor a la vostra nissaga d'austers i braus lluitadors, als ideals comuns i a la nostra terra.

Agustí Cabruja, Dalmau Costa, Miquel Santaló, Amadeu Oliva, Pere Purcalles, Antoni Dot Arxer, Marcel Santaló, Martí Rouret Callo, Cèsar Pi Sunyer, Josep Ma. Boix, Llorenç Busquets, Ramón Calm, Esteve Garriga, N. Costa-Horts, Josep Sarradell, Lluís Bota Villà, F. Cané, Miquel Ortiz, Emili, Enric i Lluís Garcia Vigneaux, Joan Domingo, Lluís Vilagran, Pere Tura, capità de Guàrdies d'Assalt, Felip Gran, Casimir Bañas, Pere Mas i Castells, Antoni Caselles, Lluís Ferrer Falgueres, Pere Costa Santaló, Francesc Rodríguez, Joan Marull, Francesc Batlle, Narcís Serra, i segueixen més noms.

Companys i Tarragona

Salvador Maset

Malgrat els anys transcorreguts, resta diàfan en la memòria meua el record del primer míting que Lluís Companys, no aureolat encara per la llum de l'immortalitat, vingué a donar a Tarragona. A Lluís Companys, l'ílerget, no li havia sobrat temps, entre presó i presó, de fer política a Cosetania, bressol de la seva esposa, de distingida família terragonina.

El míting es celebrà en el "Teatro de Tarragona", que estava ple de gom a gom. L'Esquerra era encara una novetat relativa en les comarques on el republicanisme havia florit amb els vells i honrats federals i els marcel·linistes. Naturalment, la figura que atreïa l'atenció general era la de Companys, com l'anomenava amb devoció el poble. La nostra ciutat tenia esment de les lluites dramàtiques que li donaren fama en la seva llarga actuació social i política en terres barcelonines. Però no havia sentit mai la seva veu, directament.

Tarragona, a través de mil·lenis, ha vist i ha escoltat, dintre el cercle de les seves muralles ciclòpees, en els seus temples, circ i anfiteatre, en el seu fòrum i magnífica catedral, als Cèsars i Emperadors romans, estrategues com Scipió, Apòstols i homes de lleis. En temps més recents, Tarragona havia mesurat a Prim, Castelar, Pi Margall. Amb instint senyorial, el poble de Tarragona mostra una fina reserva. No es lliura sense discreció sinó quan reconeix una gran figura. Per això nosaltres, els fidels, sentíem certa inquietud abans de l'acte. La severitat una mica rígida del republicanisme i catalanisme de Tarragona, imposa, com la d'un públic entès.

Companys era únic en copçar l'ambient de les multituds. I el seu coratge responia sensitiu al flairar un repte. Somrient, confiat, suggestiu, des de les primeres paraules s'agegantà la seva estatura amb el segell personalíssim de la seva oratòria: —"Poble de Tarragona, pàtria d'Ildàribal, metròpoli dels romans, Seu Primada de l'Església, que comenares amb Pere Martell les naus del Rei En Jaume, fent vela cap a la conquesta de Malorca, salut!" I així, anà entrant en els temes candents de l'emoció del moment, com ell es complavia sovint de dir.

Lluís Companys, amb el seu abrandament sospenia l'àlè dels milers de ciutadans que subratllaven amb ovacions cada final, ple d'exigències, de valentia i combativitat, per la República i per Catalunya. El triomf de Companys era esclatant i la representació activa del poble li lliurava el cor, sense reserves i l'acomiadava amb una ovació indescriptible.

Tarragona es convencé, amb una sola vegada d'escoltar-lo, que Lluís Companys era un gran home que mereixia l'alt honor de dirigir Catalunya i de comptar amb la confiança dels seus fills. El President féu honor a la confiança i morí com escau a un heroi i a un màrtir per a enforvorir l'espírit del catalans.

Paraules d'un Gran Seny

En la trista situació de tot allò que estimem, un voldria més grandesa, més confiança, més precisió que no sempre hi ha. Tota la història de la nostra Renaixença parteix de vaguetats, llançades a circulació amb una estranya força per a inflamar sentimentalment, però sense que s'hi comprometessin massa els mateixos que les llançaven. Això ha tingut la seva eficàcia per a eixemplar els cercles dels patriotes, també per a la formulació de programes polítics, però ha estat, en moltes ocasions, un gran destorb per a l'actuació política en ella mateixa. No hi ha hagut una separació prou marcada entre els qui tenien per missió assenyalar i voler l'impossible —els profetes i els poetes— i els qui en cada moment havien de conquerir i estructurar la part llavors possible del somni —o sigui els polítics. La conseqüència n'ha estat molta demagògia, que ha retardat o ha fet malbé adquisicions precioses.

Un separatisme pur i simple té lògica, si hi han forces morals i materials suficients per a sostenir-lo; el que no té cap ni peus és que s'accepti l'existència d'un llaç, el que sigui, ni que fos, tant de bol, el d'una federació, i creure al mateix temps que els polítics de l'Estat autònom no tenen res a fer dins l'esfera dels interessos espanyols generals; almenys, i sobretot, mentre el pacte federal no s'ha establert d'una manera ferma; i una vegada establert, ¿és que no hi ha en tota federació òrgans per a la coordinació, per a les atribucions i funcions reservades, etc? I el que té més greu: ¿es concep una lliga qualsevol sense l'hegemonia d'un dels components? ¿Es que per a ésser autònom, més, per a tenir insegura l'autonomia, cal renunciar a l'ambició d'exercir-la? Seria, tot això, d'una ingenuïtat irremeiable.

M. S. ha enviat a "P. B." una nota confidencial sobre els principis... Suposo que ja la deveu conèixer. Desitjo que guïi els judicis dels emigrats i els dugui a una comprensió i a una fe en els de l'interior, que no tots mostren. Inhibir-se dignament, com a forma de protesta, etc., per una banda, però també afirmar, aprofitar totes les ocasions per a afirmar netament els nostres drets i llurs fonaments. Cal no perdre de vista que la primera realitat, l'única permanent, d'una pàtria és la terra que es trepitja i l'àmbit del seu nom; tot allò que es pugui construir a l'emigració, és provisional i no dura, tret de petits residus, més enllà d'una generació (sempre en funció de la força que rebin de l'interior).

(D'una carta rebuda fa pocs dies de Barcelona. Ocultem el nom de l'autor per raons fàcils de comprendre... L'única cosa que podem dir és que es tracta d'un home de prestigi, en l'ordre intel·lectual i liberal).

CABLEGRAMA

Senyor Dalmau Costa
Mèxic

M'adhereixo ben sincerament a l'homenatge que li han tributat, a Mèxic, i del qual no me n'he assabentat fins ara.

PAU CASALS

Prada, 12 de setembre 1953

JOSEP M^a. ESPAÑA

Ha mort, a Colòmbia, on vivia exiliat, a l'edat de 77 anys, el senyor Josep Ma. España, una de les personalitats rellevants, en l'ordre polític i patriòtic, amb què comptava el nostre partit i Catalunya.

Des del seu ingrés a E. R. de C., on recordava els dies de joventut, quan junt amb Lluís Companys, Francesc Layret, Aguiló, Lluís Umbert Santos, i tants d'altres, fundà l'Escola Republicana, a Barcelona, el ferm aranès va militar sempre en els rengles liberals i catalanistes.

En Josep Ma. España es va destacar en el nostre partit com a home de govern, amb experiència política, claredat de judici i una distinció afectuosa en el tracte personal, el que li va permetre de jugar un paper cabdal en el moment crític de la revolta franquista. Al front de la Conselleria de Governació, va saber captivar la simpatia

i la lleialtat dels Cossos d'Ordre Públic, Policia, Guàrdies d'Assalt i Guàrdia Civil.

Els generals Aranguren, i els coronels Brotons i Escobar, van depositar la seva confiança a aqueix cavaller català, com sempre va ser, efectivament, en Josep Ma. España. Amb les seves qualitats de seny, audàcia y fermesa, féu possible la ràpida victòria del poble contra la traïció teocràtica-militar.

Quan els nostres historiadors puguin escriure lliurement els episodis heroics i tràgics del 19 de Juliol, evocant la sang generosa vessada per Catalunya i la República, el nom del nostre plorat amic i bon company brillarà com el d' un home extraordinari en la nostra Cançó de Gesta.

NOTICIARI

Felip II, quan va fer decapitar l'Estatúder d'Holanda Guillem d'Orange, creia que, acabant amb el cap de la nació, acabaria amb la nació i amb el seu esperit de llibertat.

Però entre Castella i Holanda es va obrir llavors un abisme, que ja no s'ha terraplenat mai més.

Poc es pensava aquell lúgubre monarca que el seu acte de fanatisme fred iniciava la descomposició del vast Imperi castellà. A Holanda seguí Portugal, a aquest el Continent americà; després, els arxipèlags de les Filipines i les Antilles... I, pertot, actes de crueltat que han fet odiós el record de la dominació castellana.

De l'Estatúder d'Holanda al President de Catalunya... Tres segles i mig de fanatisme, d'incomprensió, de brutalitats. I les nacions que un dia regí castella, l'una darrera l'altra se n'allunyen sense remei.

No endebades Franco reivindica la tradició dels Habsburgs, castellans. N'és el legítim successor, i ha sabut identificar-se amb l'esperit multiseular de la tirania espanyola.

Companys és gran per la seva mort. Tota la seva vida —errors i mèrits— resta eclipsada i gairebé no compta davant d'aquesta. Un destí, grandios i tràgic, l'havia marcat per a fer-ne una d'aquestes víctimes que signen, amb la seva sang, un Testament immortal.

Lluís Companys ha mort a fi que Catalunya visqui eternament.

Es sensible que certs catalans —potser de bona fe; en tal cas, la seva inconsciència no tindria límits— ens en parlin com d'un simple assassinat d'un home d'esquerra pels falangistes. Així, redueixen un dels capítols més dramàtics de la història contemporània d'Europa a les proporcions d'un fet divers de gasetilla. No hi ha tal assassinat, sinó una condemna a mort —pronunciada en tota regla— per un tribunal perfectament reconegut pel seu Estat, i executada públicament. No hi ha tals falangistes ni tal home d'esquerra, sinó un Estat en pes que, representat pels seus magistrats i obeït pels seus soldats, afusella el President de tot un país.

A cada nou aniversari de l'afusellament del President, s'afirma més, en la voluntat de tots els catalans, la de-

cisió de ser dignes del testament sagnant del gran Màrtir.

* * *

El dia de Sant Jordi, l'agrupació de cantaires de l'Orfeó Català, de Mèxic, va estrenar una sardana que duu per nom "La Nau", lletra d'Agustí Cabruja i música de Josep Ma. Codó, director de la nostra massa coral.

* * *

El dia 20 de desembre propiament farà quaranta-dos anys que va morir Joan Maragall, el gran poeta de "La Vaca Cega", poema escrit a Sant Joan de les Abadesses, en el mas Cubilà, després que en Janot, el pastor, havia explicat al mestre excels de la lírica catalana, referint-se a "La Bonica", la qual se la veia per allí el prat vagant tota sola, que "d'un cop de roc llançat amb masa traça, el vailet va buidar-li un ull..."

* * *

El dia 15 de setembre, el gran diari "New York Times", va publicar una sensacional carta de Salvador de Madariaga adreçada al president Eisenhower, en la qual l'historiador espanyol, exiliat a Londres, li crida l'atenció sobre les greus conseqüències, d'ordre moral i polític, a què s'exposa el poble ianqui amb el pacte entre Estats Units i l'Espanya actual de Franco, producte del feixisme italo-alemany.

* * *

Per algunes cartes que hem rebut d'amics de Barcelona, sabem que ha despertat un gran interès, entre els nostres escriptors, l'anunci del "Premi Guimerà", instituit per la senyora Emma Alonso de Costa.

Com se sap, enguany el premi és de sis cents dòlars, i serà concedit a la millor obra teatral presentada a concurs.

Amb els titulars de "Sólo podran entrar en el país los españoles republicanos", la premsa mexicana ha publicat una disposició, lliurada per la Secretaria de Governació, en el sentit que sols podran venir a Mèxic els espanyol que avall el govern republicà de l'exili, avui presidit per Gerdón Ordax.

* * *

Fa uns dies va morir, a Mèxic, sobtadament, el nostre entrançable i bon amic Dr. Ramon Bertrant i Tàpies, element destacat d'E. R. de C.

La notícia de la seva mort va produir una gran impressió entre els catalans exiliats, ja que el Doctor, com familiarment tots l'anomenàvem, era molt conegut i estimat per tothom.

El Dr. Bertrant i Tàpies tenia tots els dits de les dues mans amputats, esgarrifoses nafres de la guerra.

* * *

El primer de desembre tindran lloc, a Venezuela, els Jocs Florals de la Llengua Catalana.

Ha estat designat, com a mantenedor, l'il·lustre doctor i home de lletres senyor August Pi Sunyer.

* * *

El senyor Miguel Maura, el qual feia uns mesos s'havia reintegrat a la seva residència de Madrid, ha tornat a passar de nou la frontera, exiliant-se una vegada més.

Les autoritats franquistes l'invitaren a fer, públicament, de cara a l'exterior —és clar!—, unes declaracions en el sentit que el règim feixista d'Espanya no l'havia importunat en el més mínim i que per tant en el paradís de Franco no es perseguia a la gent d'esquerra.

L'home, com és natural, s'hi va negar.

* * *

Vénen constituint un èxit les "Taules Rodones" que E. R. de C. celebra a l'estatge de l'Orfeó Català, en les quals el nostre honorable conseller del Govern de la Generalitat, senyor Antoni Ma. Sbert, hi pronuncia unes documentades i amenes conferències.

* * *

Una frase d'Sbert, pronunciada en una d'aqueixes "Taules Rodones", és que "el nostre partit, i menys Catalunya, no ha d'esperar res dels països americans; i que, en tot cas, seria bo d'estudiar si ESQUERRA i Catalunya han de treballar de cara al Moviment Europeu..."

* * *

La diada de l'Onze de Septiembre, l'Orfeó Català va construir, seguint el seu costum de cada any, l'Altar de la Pàtria.

E. R. de C. va depositar-hi una garba de flors.

* * *

Un amic ha escrit des de Barcelona una carta a Josep Ma. Francès, i al·ludint el recent Concordat, li diu que hi ha pànic...

* * *

El canonge Carles Cardó, que havia entrat a Catalunya amb el fi d'establir-hi definitivament la seva residència, torna ser a Suïssa, exiliat.

En una carta que hom ha rebut del fill d'en Carles Rahola, des de Perpinyà, aquest explica que ha estat tres dies a Girona, amb un permís especial que li féu el consolat franquista. La seva mare es trobava malalta i va voler anar-la a veure.

Diu que en el moment de saltar del tren, el reconegueren uns ferroviaris i tot seguit anaren a saludar-lo mostres de simpatia i d'afecte que anaren reiterant-se amb la més gran sorpresa i impressió del xicot, fins que arribà a casa seva.

L'endemà, al matí, va anar al cementiri a depositar unes flors a la tomba del seu pare.

A la tarda rebia la visita del cap de policia, el qual personalment va anar a oferir-se-li, per tot allò que pogués ser-li útil...

* * *

La companyia d'art dramàtic del Centre Català de Tolosa, que dirigeix el gironí F. Ferrer Aymà, estrenarà l'obra "Maria", drama en tres actes, original de Roc Boronat.

Després de l'estrena, la mateixa companyia celebrarà una "tourné" pel Pirineu Oriental, donant a conèixer als catalans d'aquelles terres germanes l'obra del nostre amic.

Sabem que aquesta obra teatral fou enviada als Jocs Florals de Tolosa i que el senyor Jesús Bellido, Mantenedor dels Jocs, però que no va poder presidir-los perquè va morir unes setmanes abans de celebrar-se la festa, l'havia recomanada al seu gendre, o sigui a l'amic Ferrer Aymà.

* * *

El dia 9 de l'actual, el nostre amic Marcel·lí Porta va inaugurar una interessant Exposició de Pintures a l'Oli i Dibuxos Colorits a l'Ateneo Espanyol de l'Avinguda Morelos, número 26.

* * *

La Maria Dolores Bargalló, en una de les evocacions que sobre l'esperit i el paisatge català ve radiant a través d'una emisora mexicana, ha dedicat un bell i emocionant record a la figura del malaguanyat historiador gironí Carles Rahola.

* * *

El mes passat van morir, a Girona, l'un d'un atac cardíac i l'altre d'un càncer, els comandants franquistes Josep Fina, de La Bisbal, i el cèlebre Moragón, el "jutge" odiós del 6 d'Octubre.

Com sigui que aquest subjecte en aquells dies havia tractat molt brutalment a alguns presos, especialment al senyor J. Puig Pujades, Comissari de la Generalitat, després del triomf electoral del 16 de febrer va demanar el seu trasllat a Segovia.

Quan les hosts de Franco invadiren Catalunya, ell va ser el primer d'entrar a Girona, al front d'una columna.

* * *

El famós diàleg entre Catalunya i Castella, a través de les veus representatives del poeta Carles Riba i Dionísio Ridruejo —"el franco y ejemplar diálogo", l'ha nomenat, en un assaig publicat en la revista madrilenya "Cuadernos Hispanoamericanos", José Luis L. Arangueren—, ha estat prohibit oficialment.

La digna i exemplar posició de Carles Riba, defensant amb tota fermesa la llengua i la cultura catalana, era vista amb mals ulls pel govern franquista.

El treball de Carles Riba, contestant a Ridruejo, va

sofíir una sèrie de mutilacions, per part de la censura "acadèmica", abans de publicar-se.

* * *

La policia de l'intrèpid Virrei de Catalunya continua "descobrint" complots i empresonant catalanistes per tal de demostrar la sinceritat "patriòtica" que el portà a muntar "Canigó" al Liceu de la nostra capital. La durada de l'empresonament varia segons l'humor del capatàs governatiu de Franco, aquest coronel amb fums de "generalísimo", inventor d'un "fuero" que permet tots els "desafueros".

* * *

Els "coros y danzas" de la Falange, continuen recollint protestes arreu del món. Les darreres han estat produïdes a Nova York i a Los Angeles. La "Damon Runyon contra el Càncer" ha declinat els beneficis que li oferien els patrocinadors de les exhibicions falangistes. Mr. Norman Thomas declarà simplement: "Francisco Franco és un càncer per al poble espanyol i, per tant, una organització humanitària no pot tenir tractes amb els enemics de la llibertat".

* * *

El catalanista renegat fundador de "La nova revista", José Maria Junoy, ha publicat un article a "La Vanguardia española" contra François Mauriac i André Maurois. El catolicisme vibrant del primer exaspera el probissó Junoy (ex-iconoclasta), perquè no s'avé a deixar tranquils tots els qui, d'una manera o altra, ataquen la dignitat i la llibertat humanes.

* * *

El poeta brasileny, Murilo Mende, que havia de donar uns curssets a Madrid, ha estat declarat "persona no grata" pel govern franquista, per no considerar-se'l d'idees totalitàries. El poeta s'ha negat a declarar que "el clima espanyol" no s'adeia amb la seva salut i ha denunciat que només s'admet a Espanya "un cierto tipo de catolicismo reaccionario, atrasado y estrecho, que nada tiene que ver con la verdadera cultura".

* * *

L'Onze de Setembre, a les nou de la vetlla, el nostre distingit amic i correligionari senyor Ot Duran d'Ocon, va donar una conferència a l'Orfeó Català, evocant la gesta històrica dels nostres màrtirs nacionals.

El públic, nombrosíssim, que emplenava el saló d'actes de gom a gom, va seguir amb gran atenció i interès l'evocació que va fer el conferenciant d'aquella lluita heroica i tan tràgica que es veieren forçats a sostenir aquells venerables catalans en defensa dels drets i de la llibertat del nostre poble.

* * *

Els dies 5, 6 i 10 de setembre, a la Sala Guimerà, l'Agrupació Catalana d'Art Dramàtic va posar en escena, amb tota propietat, la comèdia en tres actes "Allò que tal vegada s'esdevingué...", original de Joan Oliver.

Felicitem a tot l'estol d'interpres, especialment a Francesc Massaguer, per l'emoció i sensibilitat artística amb què van presentar l'esmentada obra.

* * *

Fa uns dies es troba quelcom delicat de salut el nostre

dilecte amic i membre directiu d'E. R. de C., senyor Miquel Santaló.

No cal dir com li desitgem un prompte i total millorament.

* * *

El concordat entre Franco i el Sant Pare ha fet aixecar en aquests moments molta polseguera en el món enter. Ací Mèxic mateix, per exemple, hem vist com, periòdics de la tassitura d'"Excèlior" i "Ultimas Noticias", hi han dedicat editorials d'un fons humà i liberal com no estem gaire acostumats a llegir en les seves pàgines.

Vegeu-ne, si us plau, un botó per mostra; val la pena.

Diu així:

"Franco ha cometido errores de extremismo que algún día pagará, lo cual no tiene demasiada importancia en la historia de la Humanidad. Pero también los pagará España, y eso si es grave y deplorable.

"Tenemos a la vista el concordato de Franco con el Vaticano, y en él leemos frases y acuerdos que son una verdadera ofensa al espíritu liberal que impera en el mundo occidental. Y que no se nos diga que el Vaticano es infalible. Con los errores políticos cometidos por los gobiernos pontificios podrían llenarse —y se han llenado— volúmenes enteros. Cuando el Estado Vaticano firma un tratado con otro país, puede cometer, y comete, errores. Y nos parece que errores, y graves, se han cometido al establecer, con el concordato que nos ocupa, lo siguiente: "En todos los centros docentes de cualquier orden y grado, sean estatales o no, la enseñanza se ajustará a los principios del dogma y de la moral de la Iglesia Católica. Los ordinarios (entiéndase obispos), ejercerán libremente su misión de vigilancia sobre dichos centros docentes en lo que concierne a la pureza de la fe, las buenas costumbres y la educación religiosa. Los ordinarios podrán exigir que sean permitidos o que sean retirados libros, publicaciones y material de enseñanza contrarios al dogma y a la moral católicos".

"Con la muerte total de la libertad en España, tememos que los efectos sean contrarios a lo que los firmanes del concordato esperan.

"Lo que siempre ha sucedido, sucederá. Sólo el fanatismo político o religioso comete, ha cometido y cometerá el error de creer en la eficacia de la mordaza. Allí está, para probarlo, la propia historia de España. No la han comprendido, y siguen sin comprenderla.

* * *

Recents incidents vénen a demostrar, si encara calgués, la submissió dels periodistes a l'autoritat governativa falangista. Lluís Marsillach s'atreví a denunciar des de "Solidaridad Nacional" les "casas de papel" que havien estat posades a la disposició dels desnonats de les barraques. El "Gobierno civil" ha respost a la denúncia amb una nota que tracta d'"estúpido" l'autor de la crítica el qual ha estat denunciat al Fiscal i al Ministre de la Informació.

En la referida nota, però, no s'explica al públic que Marsillach fou conduït per una parella de la Guàrdia civil davant la "Junta de Viviendas" perquè s'expliqués sobre les "casas de papel" i perquè digués quin era el "caballero que mayor provecho ha de sacar de la beneficencia". El que fa de Governador (a) Acedo, ofrenà tota mena d'improperis a l'acusat el qual, completament esmaperdut, no s'atreví a respondre. Es creu que prendran el carnet periodístic a Marsillach el qual, a hores d'ara, sent el pes de l'abandó amb què l'han distingit el seus "camarades" de professió, incapaces d'un gest de solidaritat.

NOTES POLITIQUES

Els Presidents de la República espanyola, de Catalunya i d'Euskadi, adreçaren un document als ministres d'Afers estrangers reunits a Washington en el qual es posa de relleu els perills que implica la continuació del règim franquista.

* * *

A París s'ha celebrat un miting contra el pacte d'assistència al règim franquista. Hi prengueren part el senyor Jouhaux, premi Nobel i president de "Force Ouvrière", el president de l'A. F. L. dels Estats Units i Pascual Tomàs, de la U. G. T. espanyola.

* * *

En una de les seves últimes reunions, el Consell Directiu d'E. R. de C., a Mèxic, va prendre l'acord de publicar aquest "Butlletí", especialment dedicat a la memòria del President Màrtir, i de fer-ne aparèixer també un altre el dia de Nadal, aniversari de la mort del primer president de la Generalitat restaurada, Francesc Macià.

* * *

En l'acte de l'Onze de Setembre, organitzat per l'Orfeó Català, de Mèxic, vam rebre del nostre Secretari General, senyor Josep Tarradellas, el següent cablegrama:

"Aquesta diada deu esperar-nos fidelitat Catalunya, Espanya. Avui, com sempre, estic amb vosaltres. Abraçades."

* * *

Després de cinc anys de presó, a Tarragona, ha estat alliberat, provisionalment, en Joan Rodríguez Papasseit, el qual en aquells temps agitats i difícils de la guerra va exercir el càrrec de Comissari d'Ordre Públic a les comarques tarragonines.

* * *

El Consell d'E. R. de C., prega als nostres benivolguts consocios que vulguin comunicar al nostre Secretari de Relacions, senyor Alexandre Manyà, els canvis de domicili.

* * *

Ara és l'hora de Encants. Franco ha signat dos concordats. En l'un s'ha venut l'ànima i el cap dels espanyols, al vaticà. En l'altra terres i homes als Estats Units.

Llança el crit de ¡Volem Gibraltar! Tot per a amagar amb cortina de fum la creació d'una dotzena de Giblartars. Ha cobrat amb dòlars.

¿No l'interessaria uns quants rubles? Potser Rússia també li compraria algunes bases.

Qui sap, Mare de Déu! Es veuen tantes coses grosses aquests dies pel món...!

* * *

La JADE de Mèxic, de la qual forma part el Consell d'E. R. de C., s'ha reunit per a proposar una protesta contra l'acord de l'Espanya franquista i els Estats Units, signada per tots els Diputats i ex-Diputats al Parlament català i espanyol, de representació popular. Fixar una data per tal que tothom, que vulgui, vagi a signar la pro-

testa, en uns plec que es col·locaran a l'Ambaixada d'Espanya, i que una Comissió lliuri al Congrés de Diputats de Mèxic una còpia del document, a fi de presentar-lo després a les ambaixades i periòdics.

* * *

El president i el vice-president del nostre Consell, senyors Manuel Galés i Pere Ferrer, assistiren a les reunions de la JADA, en les quals s'acordà la forma de protestar per l'acord militar entre Franco i els Estats Units. El vice-president, senyor Ferrer, actuà també com a representat de la Minoria Catalana al Parlament Espanyol.

* * *

Del delegat d'Euzkadi als Estats Units, senyor Jesús Galíndez, observador a l'Assemblea de les Nacions Unides, hem rebut una lletra molt afectuosa, remerciant-nos la nostra gentilesa per la conferència que, organitzada per E. R. de C., va donar dies enrera a l'Orfeó Català, versant sobre el tema "Catalunya i Euzkadi de cara al futur".

Som nosaltres que hem d'estar agraïts per la brillant i magnífica dissertació.

* * *

En la Conferència Catalana, anomenada nacional, celebrada fa uns dies a satisfacció dels organitzadors, a Mèxic, han estat nomenats del Consell Directiu de la Mesa els nostres benivolguts consocios Maria Dolors Bargalló i Marià Roca.

Esperem que siguin, si més no, penyora de l'harmonia que ha d'existir, per damunt de diferència d'opinió, entre tots els que treballam per la llibertat de Catalunya i dels catalans.

* * *

Del petit pròleg que encapçala el llibre "Compendi de la Doctrina Catalanista", que acaba d'editar el nostre amic Francesc Ferreres i Duran, ens plau reproduir-ne els següents mots:

"Estem altra vegada en el punt de reconstruir un catalanisme polític —encara no de partits— per tal de fer que els catalans de les noves generacions sentin que la seva Pàtria és Catalunya."

* * *

El pacte entre Franco i Estats Units, ja està consumat... Una vegada més veiem com en el món no hi ha vergonya, decència ni entranyes.

Què hi farem!

* * *

Avui, 15 d'Octubre, a les nou del vespre, l'Orfeó Català commemorarà l'aniversari de l'afusellament del President Màrtir, amb un parlament que pronunciarà el senyor Ramon Palazón, i amb un concert a càrrec de la massa coral, interpretant, entre d'altres cançons patriòtiques, l'"Elegia de Companys" del mestre Codó.